

SEQ Elevate

Skills for
the Future

WP2

Γενική διακρατική έκθεση

Έκδοση 3, 03/2026

Υπεύθυνος εταίρος: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Step up. Stand Out.

Co-funded by
the European Union

Πληροφορίες για το παραδοτέο	
WP & Τίτλος παραδοτέου	WP2 Γενική διακρατική έκθεση
Έκδοση	3
Ημερομηνία παράδοσης	Μάρτιος 2026
Επίπεδο διάδοσης (δημόσιο, περιορισμένο, εμπιστευτικό)	δημόσιο
Υπεύθυνος εταίρος	Πανεπιστήμιο Μακεδονίας
Ελεγκτής/Ελεγκτές ποιότητας	Όλοι οι εταίροι

Κατάλογος συντομογραφιών	
EE	Ευρωπαϊκή Ένωση
NEET	Not in Education, Employment, or Training Άτομα που δεν σπουδάζουν, δεν εργάζονται και δεν παρακολουθούν κατάρτιση
MKO	Μη κυβερνητικές οργανώσεις
SEL	Social and Emotional Learning Κοινωνική και συναισθηματική μάθηση
SEQ	Social and Emotional Skills Κοινωνικές και συναισθηματικές δεξιότητες
EEK	Επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση

Πίνακας περιεχομένων:

Περίληψη.....	4
Μεθοδολογία και πηγές δεδομένων	7
Επισκόπηση της συμμετοχής	10
Διακρατική συγκριτική αξιολόγηση — Αποτελέσματα για τους νέους NEET.....	12
Διάρκεια αποκλεισμού από την αγορά εργασίας.....	12
Κύρια εμπόδια στην απασχόληση	13
Αυτοαξιολογούμενες δεξιότητες SEL.....	14
Διακρατική συγκριτική αξιολόγηση — Αποτελέσματα των ενδιαφερόμενων μερών.....	15
Αντιληπτό κενό	15
Πρακτικές πρόσληψης και αξιολόγησης	16
Διακρατική ανάλυση ομάδων εστίασης	18
Ευθυγράμμιση με την πολιτική της ΕΕ.....	22
Συστάσεις σχεδιασμού — Μοντέλο μάθησης SEQ	25
Αρχιτεκτονική μάθησης.....	25
Μορφή παράδοσης.....	26
Επίπεδο εμπλοκής	27
Γενικές συστάσεις για την ομάδα-στόχο του έργου	28
Πρόωροι αποχωρητές από το σχολείο	28
Μετανάστες.....	29
Μακροχρόνιοι NEET.....	30

Περίληψη

Η παρούσα Γενική Διακρατική Έκθεση παρουσιάζει τα συνολικά αποτελέσματα των ερευνητικών δραστηριοτήτων του WP2 του έργου SEQ Elevate. Στόχος του WP2 ήταν ο προσδιορισμός, η ανάλυση και η συγκριτική αξιολόγηση των αναγκών σε κοινωνικές και συναισθηματικές δεξιότητες των νέων NEET (Not in Education, Employment, or Training - άτομα που δεν σπουδάζουν, δεν εργάζονται και δεν παρακολουθούν κατάρτιση), σε συνδυασμό με τις προσδοκίες της αγοράς εργασίας και τις κατευθύνσεις πολιτικής, προκειμένου να τεκμηριωθεί η κατασκευή ενός αποτελεσματικού, τεκμηριωμένου Μοντέλου Μάθησης SEQ και Πλαισίου Επικύρωσης. Η έρευνα σχεδιάστηκε με σκοπό να παρέχει μια επιστημονική βάση για τις πρακτικές αποφάσεις σχεδιασμού του μοντέλου, με στόχο να διασφαλιστεί ότι το μελλοντικό σύστημα κατάρτισης και επικύρωσης θα ανταποκρίνεται άμεσα στις πραγματικές ανάγκες των μαθητών και στις απαιτήσεις των εργοδοτών.

Η έρευνα κάλυψε τέσσερις χώρες-εταίρους — την Ελλάδα, την Κύπρο, το Βέλγιο και τη Γερμανία — και περιελάμβανε έρευνες σε νέους NEET, έρευνες σε ενδιαφερόμενους φορείς της αγοράς εργασίας, ομάδες εστίασης και μια ανασκόπηση πολιτικών σε επίπεδο ΕΕ. Χρησιμοποιώντας τις συμπληρωμένες απαντήσεις ως κύρια αναλυτική βάση, το σύνολο δεδομένων περιλαμβάνει 69 ερωτηθέντες νέους NEET, 36 ερωτηθέντες ενδιαφερόμενους φορείς και 16 συμμετέχοντες σε ομάδες εστίασης, παρέχοντας έτσι μια ισορροπημένη και συνδυαστική βάση τεκμηρίωσης που καλύπτει νέους, εργοδότες και επαγγελματίες. Εκτός από τις εθνικές ομάδες εστίασης, διοργανώθηκε μια διακρατική συνεδρία ομάδας εστίασης εμπειρογνομόνων, η οποία συγκέντρωσε εννέα εμπειρογνώμονες από διάφορες ευρωπαϊκές χώρες και δίκτυα σε επίπεδο ΕΕ που εκπροσωπούν τους τομείς της κοινωνικής οικονομίας, της εκπαίδευσης ενηλίκων, της επαγγελματικής κατάρτισης και της ένταξης των νέων. Η δομή πολλαπλών πηγών της μελέτης αυξάνει την αξιοπιστία και επιτρέπει τη διασταυρωμένη επικύρωση των προτύπων μεταξύ των τύπων ερωτηθέντων και των εθνικών πλαισίων.

Σε όλες τις χώρες, αναδύονται διάφορα βασικά διακρατικά πρότυπα. Οι νέοι NEET αντιμετωπίζουν ένα πολύπλευρο σύνολο εμποδίων, όπως η έλλειψη εργασιακής εμπειρίας, η μειωμένη αυτοπεποίθηση και το αυξημένο άγχος και στρες σε επαγγελματικά περιβάλλοντα, τα οποία επιδεινώνονται από την έλλειψη καθοδήγησης και το περιορισμένο δίκτυο υποστήριξης. Η έρευνα δείχνει με συνέπεια ότι οι ενδιαφερόμενοι αποδίδουν υψηλότερη βαθμολογία στα κενά κοινωνικών και συναισθηματικών δεξιοτήτων παρά στα κενά τεχνικών δεξιοτήτων στο επίπεδο εισόδου. Τα ευρήματα της παρούσας μελέτης δείχνουν μια σαφή προτίμηση μεταξύ των νέων και των ενδιαφερόμενων μερών για μορφές μάθησης που είναι σύντομες, πρακτικές και βασισμένες σε σενάρια, σε αντίθεση με εκείνες που είναι βαριές στη θεωρία. Επιπλέον, υπάρχει ισχυρή αποδοχή των μικρο-πιστοποιήσεων και των διακριτικών δεξιοτήτων όταν αυτά συνδέονται με αποδεδειγμένη ικανότητα. Οι ομάδες εστίασης έχουν δείξει ότι ενισχύουν την αντίληψη ότι τα κενά στην αυτοπεποίθηση και στη συμπεριφορική ετοιμότητα είναι συχνά πιο αποφασιστικά από τα κενά γνώσης.

Τα πέντε κορυφαία κενά δεξιοτήτων που εντοπίστηκαν σε όλα τα σύνολα δεδομένων είναι η επαγγελματική επικοινωνία, η ομαδική εργασία σε δομημένα περιβάλλοντα, οι συμπεριφορές αξιοπιστίας και ευθύνης, η προσαρμοστικότητα και η διαχείριση του άγχους, καθώς και η πρωτοβουλία/αυτοπεποίθηση. Αυτές οι ικανότητες έχουν επανειλημμένα αναγνωριστεί ως συνδεδεμένες με τις αποφάσεις πρόσληψης, την ένταξη στον χώρο εργασίας και τη διατήρηση του προσωπικού, ιδίως σε ρόλους κοινωνικής οικονομίας και παροχής υπηρεσιών. Τα στοιχεία καταδεικνύουν περαιτέρω ότι οι NEET που παραμένουν μακροχρόνια εκτός αγοράς εργασίας χρειάζονται διαδρομές ενεργοποίησης που δίνουν προτεραιότητα στην αυτοπεποίθηση, ενώ οι μετανάστες και οι πρόωρα εγκαταλείποντες το σχολείο χρειάζονται προσαρμοσμένες μορφές παροχής.

Οι βασικές συστάσεις για την επικύρωση και τα μικρο-πιστοποιητικά περιλαμβάνουν την έκδοση διακριτικών ανά ομάδα δεξιοτήτων, τη χρήση παρατηρήσιμων κριτηρίων απόδοσης και εργασιών μικρο-απόδειξης, καθώς και την εφαρμογή ενός επιπέδου αυτο-επικύρωσης μέσω των SEQ Comp Cards. Είναι επιτακτική ανάγκη τα πιστοποιητικά να ακολουθούν τη λογική της συσσώρευσης και

να χρησιμοποιούν περιγραφές κατανοητές από τους εργοδότες, διασφαλίζοντας έτσι ότι τα σήματα ικανότητας είναι διαφανή και μπορούν να αξιοποιηθούν αποτελεσματικά σε πλαίσια πρόσληψης. Τα ευρήματα της παρούσας μελέτης υποστηρίζουν ένα αρθρωτό, βασισμένο στην πρακτική, επικυρωμένο μοντέλο μάθησης που ευθυγραμμίζεται με τις κατευθύνσεις της πολιτικής της ΕΕ για τις μικροδιαπιστεύσεις, τη δια βίου μάθηση και τη μη τυπική επικύρωση.

Μεθοδολογία και πηγές δεδομένων

Η παρούσα διακρατική ανάλυση βασίζεται σε ένα δομημένο ερευνητικό σχέδιο μικτής μεθοδολογίας που συνδυάζει ποσοτικά και ποιοτικά στοιχεία που συλλέχθηκαν σε τέσσερις χώρες-εταίρους: Οι χώρες που εξετάζονται είναι η Ελλάδα, η Κύπρος, το Βέλγιο (συμπεριλαμβανομένων εμπειρογνομόνων από διάφορες ευρωπαϊκές χώρες) και η Γερμανία. Στόχος της παρούσας μελέτης ήταν η ανάπτυξη μιας αξιόπιστης και πρακτικής κατανόησης των αναγκών των νέων NEET σε κοινωνικές και συναισθηματικές δεξιότητες, καθώς και των προσδοκιών των φορέων της αγοράς εργασίας, προκειμένου να ενημερωθεί ο σχεδιασμός του Μοντέλου Μάθησης SEQ και του Πλαισίου Επικύρωσης.

Οι πρωτογενείς πηγές δεδομένων περιλάμβαναν τέσσερις συμπληρωματικές πηγές. Πρώτον, εθνικά ερωτηματολόγια που απευθύνονταν σε νέους NEET συγκέντρωσαν δεδομένα που δήλωσαν οι ίδιοι οι συμμετέχοντες σχετικά με τα χαρακτηριστικά του ιστορικού τους, τη διάρκεια της απομάκρυνσής τους από την απασχόληση ή την εκπαίδευση, τα εμπόδια που αντιλαμβάνονται στην είσοδο στην αγορά εργασίας, την αυτοαξιολόγηση των κοινωνικών και συναισθηματικών δεξιοτήτων, τις προτιμήσεις μάθησης και τους παράγοντες κινήτρου. Οι εν λόγω έρευνες απέδωσαν συγκρίσιμους ποσοτικούς δείκτες μεταξύ των χωρών, ενώ ενσωμάτωναν επίσης ερωτήσεις ανοιχτού τύπου που παρείχαν σύντομες ποιοτικές πληροφορίες σχετικά με προσωπικές εμπειρίες και αντιληπτές ανάγκες.

Δεύτερον, διανεμήθηκε μια σειρά ερωτηματολογίων σε σχετικούς φορείς της αγοράς εργασίας, συμπεριλαμβανομένων εργοδοτών, παρόχων ΕΕΚ και κατάρτισης, ΜΚΟ, φορέων της κοινωνικής οικονομίας και δημόσιων αρχών. Τα εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν στην παρούσα μελέτη επικεντρώθηκαν στα αντιληπτά κενά δεξιοτήτων μεταξύ των νέων NEET, στη σχετική σημασία των κοινωνικών και συναισθηματικών δεξιοτήτων σε σύγκριση με τις τεχνικές δεξιότητες, στις πρακτικές πρόσληψης και αξιολόγησης, στις προτιμήσεις επικύρωσης και στην ανοιχτότητα προς τα μικροπιστοποιητικά. Αυτό το σύνολο δεδομένων διευκόλυνε τη διασταυρούμενη σύγκριση μεταξύ της αυτοαντίληψης των νέων και των προσδοκιών των εργοδοτών/επαγγελματιών.

Τρίτον, κάθε χώρα πραγματοποίησε τουλάχιστον μία ομάδα εστίασης με εκπροσώπους της κοινωνικής οικονομίας και του οικοσυστήματος υποστήριξης των νέων. Οι ομάδες εστίασης συγκλήθηκαν για να διερευνήσουν μια σειρά θεμάτων, συμπεριλαμβανομένων των προκλήσεων ετοιμότητας για εργασία, των προτεραιοτήτων κοινωνικών και συναισθηματικών ικανοτήτων, των προτιμώμενων μορφών κατάρτισης, των μηχανισμών επικύρωσης και αναγνώρισης, καθώς και πρακτικών ιδεών συν-σχεδιασμού. Η συζήτηση που ακολούθησε απέδωσε ποιοτικά στοιχεία που εμπλουτίζουν τα ευρήματα της έρευνας με βάθος, εξηγήσεις και αποχρώσεις του πλαισίου, διευκολύνοντας έτσι την ερμηνεία μοτίβων που παραμένουν ασαφή στο πλαίσιο κλειστών ερωτήσεων. Επιπλέον, μια διακρατική συνεδρία ομάδας εστίασης εμπειρογνομόνων συγκέντρωσε εννέα ειδικούς από διαφορετικές ευρωπαϊκές χώρες και δίκτυα σε επίπεδο ΕΕ που εκπροσωπούν την κοινωνική οικονομία, οργανισμούς εκπαίδευσης ενηλίκων και παρόχους επαγγελματικής κατάρτισης. Η συζήτηση ανέδειξε επαναλαμβανόμενα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι νέοι NEET σε όλη την Ευρώπη, όπως η χαμηλή αυτοπεποίθηση, τα περιορισμένα επαγγελματικά δίκτυα και οι δυσκολίες στην πλοήγηση σε σύνθετα περιβάλλοντα της αγοράς εργασίας. Οι εμπειρογνώμονες τόνισαν επίσης τη σημασία της υποστήριξης με βάση τη καθοδήγηση, της πρακτικής εμπειρικής μάθησης και των ευέλικτων δομών κατάρτισης με ενότητες, στοιχεία τα οποία διαμόρφωσαν τον μεθοδολογικό σχεδιασμό του Μοντέλου Μάθησης SEQ και την προσέγγιση μάθησης με βάση σενάρια.

Μια τέταρτη πτυχή της ανασκόπησης αφορούσε την εξέταση του πλαισίου πολιτικής και των στρατηγικών εγγράφων της ΕΕ όσον αφορά την ένταξη των ατόμων NEET, την απασχολησιμότητα των νέων, τα μικροπιστοποιητικά, την επικύρωση της μη τυπικής μάθησης και τη χρήση ψηφιακών και παιχνιδιοποιημένων εκπαιδευτικών προσεγγίσεων. Η παρούσα ανασκόπηση παρέχει το επίπεδο αναφοράς πολιτικής της ανάλυσης, επιτρέποντας την ερμηνεία των εμπειρικών ευρημάτων σε σχέση με τις τρέχουσες ευρωπαϊκές προτεραιότητες και πρότυπα.

Μεθοδολογικά, η μελέτη χρησιμοποιεί μια προσέγγιση μικτής μεθοδολογίας. Χρησιμοποιήθηκαν ποσοτικά δεδομένα της έρευνας για τον προσδιορισμό τάσεων, κατανομών και επαναλαμβανόμενων προτύπων μεταξύ χωρών και ομάδων ερωτηθέντων. Στη συνέχεια, οι

ποιοτικές πληροφορίες που προέκυψαν από τις ανοιχτές απαντήσεις της έρευνας και τις συζητήσεις των ομάδων εστίασης χρησιμοποιήθηκαν για τους ακόλουθους σκοπούς: ερμηνευτική εμπλουτισμός, αποσαφήνιση των βαθύτερων αιτίων και προσδιορισμός πρακτικών επιπτώσεων στο σχεδιασμό. Η ενσωμάτωση των απαντήσεων των νέων NEET, των απόψεων των ενδιαφερόμενων μερών και της ανάλυσης των συζητήσεων των ομάδων εστίασης ενισχύει την αξιοπιστία και τη χρηστικότητα των συμπερασμάτων, διασφαλίζοντας ότι οι προκύπτουσες συστάσεις είναι τόσο τεκμηριωμένες όσο και λειτουργικά σχετικές.

Επισκόπηση της συμμετοχής

Η διαδικασία συλλογής δεδομένων πραγματοποιήθηκε σε τέσσερις χώρες-εταίρους: Ελλάδα, Κύπρο, Βέλγιο και Γερμανία. Η χρήση ενός ενιαίου ερευνητικού πλαισίου και εναρμονισμένων εργαλείων εξασφάλισε τη συνέπεια της διαδικασίας συλλογής δεδομένων και στις τέσσερις χώρες. Η συμμετοχή περιελάμβανε τρεις ομάδες ερωτηθέντων σε κάθε χώρα: νέους NEET, ενδιαφερόμενους φορείς της αγοράς εργασίας και συμμετέχοντες σε ομάδες εστίασης από τον τομέα της κοινωνικής οικονομίας και το οικοσύστημα υποστήριξης των νέων. Όσον αφορά τα εργαλεία που βασίζονται σε έρευνες, η παρούσα ανάλυση χρησιμοποιεί τις συμπληρωμένες απαντήσεις ως κύρια αναλυτική βάση, ενώ παράλληλα σημειώνει τον συνολικό αριθμό των απαντήσεων όπου αυτό είναι σχετικό, προκειμένου να διατηρηθεί η διαφάνεια όσον αφορά τα πρότυπα απαντήσεων. Επιπλέον, μια διακρατική ομάδα εστίασης συγκέντρωσε εννέα εμπειρογνώμονες από διάφορες ευρωπαϊκές χώρες και οργανισμούς σε επίπεδο ΕΕ που δραστηριοποιούνται στους τομείς της κοινωνικής οικονομίας και της εκπαίδευσης ενηλίκων, παρέχοντας συμπληρωματικές πληροφορίες σχετικά με τις προκλήσεις ένταξης των NEET και τις ανάγκες κατάρτισης σε διάφορα ευρωπαϊκά πλαίσια.

Πίνακας1 . Συμμετέχοντες ανά χώρα

Χώρα	Απαντήσεις NEET	Ενδιαφερόμενοι φορείς - ερωτηθέντες	Συμμετέχοντες στην ομάδα εστίασης
Ελλάδα	21	16	5
Κύπρος	22	10	5
Βέλγιο	-	-	9
Γερμανία	26	10	6

Το σύνολο δεδομένων που προκύπτει αποτελεί μια ισορροπημένη βάση τεκμηρίωσης από πολλές χώρες, συνδυάζοντας δεδομένα αυτοαξιολόγησης των νέων με τις απόψεις των εργοδοτών και των επαγγελματιών. Αυτή η δομή διευκολύνει την αξιόπιστη εκτίμηση παραμέτρων σε διάφορες ομάδες ερωτηθέντων, συμπεριλαμβανομένων των νέων NEET, των φορέων της αγοράς εργασίας και των επαγγελματιών του τομέα, επιτρέποντας έτσι τη διασταυρωμένη επικύρωση των προτύπων και τον εντοπισμό τυχόν αποκλίσεων. Επιπλέον, οι ομάδες εστίασης παρέχουν ουσιαστική ποιοτική επιβεβαίωση των ευρημάτων της έρευνας, συμβάλλοντας έτσι στην ερμηνεία του πλαισίου και στην απόκτηση πρακτικών γνώσεων που χρησιμεύουν στην ενίσχυση της αξιοπιστίας και της χρηστικότητας των συμπερασμάτων για τον σχεδιασμό του Μοντέλου Μάθησης SEQ.

Διακρατική συγκριτική αξιολόγηση — Αποτελέσματα για τους νέους NEET

Η διακρατική συγκριτική αξιολόγηση των απαντήσεων των νέων NEET από την Ελλάδα, την Κύπρο και τη Γερμανία αποκαλύπτει ένα συνεπές μοτίβο συνδυασμένων διαρθρωτικών και προσωπικών εμποδίων στην ένταξη στην αγορά εργασίας. Ενώ η ένταση και η κατανομή συγκεκριμένων παραγόντων ποικίλλουν ανά χώρα, το συνολικό προφίλ είναι αξιοσημείωτα ομοιόμορφο: οι νέοι NEET αντιμετωπίζουν έναν συνδυασμό περιορισμών ευκαιριών και προκλήσεων κοινωνικο-συναισθηματικής ετοιμότητας. Η σύγκλιση των ευρημάτων σε τρία διακριτά εθνικά σύνολα δεδομένων ενισχύει την πεποίθηση ότι οι παρατηρούμενες τάσεις δεν αποτελούν απλώς τοπικές ανωμαλίες, αλλά μάλλον κοινά χαρακτηριστικά της ομάδας-στόχου.

Διάρκεια αποκλεισμού από την αγορά εργασίας

Και στις τρεις χώρες, οι ερωτηθέντες της έρευνας NEET κατανέμονται σε κατηγορίες βραχυπρόθεσμης, μεσοπρόθεσμης και μακροπρόθεσμης αποχώρησης, αντί να συγκεντρώνονται σε μία μόνο ομάδα διάρκειας. Κάθε εθνικό σύνολο δεδομένων περιλαμβάνει μια ομάδα που βρίσκεται εκτός απασχόλησης ή εκπαίδευσης για λιγότερο από ένα έτος, η οποία συχνά αντιπροσωπεύει πρόσφατους αποφοίτους σχολείων ή άτομα με διακοπείσες πρώιμες προσπάθειες εργασίας. Ένα δεύτερο τμήμα εμπίπτει στο εύρος του ενός έως δύο ετών και συνήθως παρουσιάζει σημάδια επαναλαμβανόμενων ανεπιτυχών μεταβάσεων. Μια τρίτη, σαφώς ορατή ομάδα αναφέρει διάρκεια απομάκρυνσης άνω των δύο ετών, υποδηλώνοντας μια πιο παγιωμένη κατάσταση αποκλεισμού.

Το διακρατικό πρότυπο είναι επομένως μικτό αλλά όχι τυχαίο: οι βραχυπρόθεσμοι και μεσοπρόθεσμοι NEET συνυπάρχουν με μια σταθερή μακροπρόθεσμη υποομάδα και στις τρεις περιπτώσεις. Αυτή η κατανομή έχει άμεσες επιπτώσεις στο σχεδιασμό. Προβάλλεται το επιχείρημα κατά μιας ενιαίας γραμμικής πορείας κατάρτισης, προτείνοντας αντ' αυτού μια δομή

εισόδου με στοιχεία. Σε αυτή τη δομή, οι μαθητές μπορούν να εισέλθουν σε διαφορετικά επίπεδα ετοιμότητας και να προχωρήσουν μέσω σταδιακών, συσσωρευτικών ενοτήτων. Αυτό έρχεται σε αντίθεση με την πιο άκαμπτη ακολουθία προγραμμάτων μιας ενιαίας, γραμμικής πορείας κατάρτισης.

Κύρια εμπόδια στην απασχόληση

Μια σύγκριση των αναφερόμενων εμποδίων σε Ελλάδα, Κύπρο και Γερμανία αποκαλύπτει την παρουσία αρκετών παραγόντων που εμφανίζονται με σταθερή και υψηλή συχνότητα. Το πιο κοινό εμπόδιο στην είσοδο είναι η έλλειψη εργασιακής εμπειρίας, μια κατάσταση που συχνά χαρακτηρίζεται ως «κυκλική παγίδα» στη βιβλιογραφία: η ύπαρξη μιας θέσης εργασίας προϋποθέτει εμπειρία, η οποία με τη σειρά της εξαρτάται από την ύπαρξη μιας θέσης εργασίας. Παράλληλα, οι νέοι NEET αναφέρουν συχνά μειωμένη αυτοπεποίθηση και μειωμένη κινητοποίηση, ιδίως μετά από επαναλαμβανόμενες απορρίψεις ή περιόδους ασταθούς απασχόλησης. Όπως είναι καλά τεκμηριωμένο, αναφέρονται συχνά δυσκολίες επικοινωνίας, ειδικά σε επαγγελματικά περιβάλλοντα ή κατά τη διάρκεια συνεντεύξεων. Ομοίως, αναφέρονται επίσης συχνά το άγχος και η ανησυχία που συνδέονται με την αξιολόγηση και την πίεση για απόδοση. Επιπλέον, ένα σημαντικό ποσοστό των ερωτηθέντων υπογράμμισε την περιορισμένη πρόσβαση σε ολοκληρωμένη καθοδήγηση και αξιόπιστες πληροφορίες σχετικά με τις διαδρομές και τις ευκαιρίες. Τα γλωσσικά εμπόδια εμφανίζονται σε όλα τα σύνολα δεδομένων, ωστόσο είναι πιο έντονα στη Γερμανία και την Κύπρο μεταξύ των ερωτηθέντων με μεταναστευτικό υπόβαθρο.

Τα ευρήματα, όταν εξεταστούν στο σύνολό τους, καταδεικνύουν την ταυτόχρονη λειτουργία διαρθρωτικών και ψυχολογικών εμποδίων. Η ύπαρξη χασμάτων ευκαιριών, δεξιοτήτων και συναισθηματικής ετοιμότητας είναι καλά τεκμηριωμένη, και η αλληλεπίδραση μεταξύ αυτών των παραγόντων έχει αποδειχθεί ότι αποτελεί ένα φαινόμενο που ενισχύει τα άλλα. Κατά συνέπεια, οι εκπαιδευτικές παρεμβάσεις που εστιάζουν αποκλειστικά σε τεχνικές ή συναισθηματικές πτυχές είναι απίθανο να είναι επαρκείς. Τα προγράμματα πρέπει να αντιμετωπίζουν σκόπιμα τόσο την

ανάπτυξη ικανοτήτων όσο και τη συναισθηματική ετοιμότητα για τη συμμετοχή στην αγορά εργασίας.

Αυτοαξιολογούμενες δεξιότητες SEL

Μια συγκριτική ανάλυση της αυτοαξιολόγησης των ικανοτήτων κοινωνικής και συναισθηματικής μάθησης (SEL) αποκαλύπτει μια συνεπή δομή κατάταξης και στις τρεις χώρες. Έχει αποδειχθεί ότι δεξιότητες όπως η ομαδική εργασία, η ενσυναίσθηση και η γενική συνεργασία τείνουν να αξιολογούνται σε μέτριο έως σχετικά υψηλότερο επίπεδο από τους ίδιους τους ερωτηθέντες. Αυτές οι ικανότητες συνδέονται συχνά με τη συνήθη κοινωνική αλληλεπίδραση και τα άτυπα ομαδικά περιβάλλοντα. Αντίθετα, οι χαμηλότερες βαθμολογίες συγκεντρώνονται σε τομείς όπως η ηγεσία και η πρωτοβουλία, η διαχείριση του άγχους, η επαγγελματική επικοινωνία και η προσωπική αυτοπεποίθηση/αυτονομία. Αυτές οι ικανότητες συνδέονται στενότερα με την επίσημη ευθύνη, τη λήψη αποφάσεων και την απόδοση υπό πίεση.

Μια αξιοσημείωτη διαφορά προκύπτει στο γερμανικό σύνολο δεδομένων: οι ερωτηθέντες NEET συχνά αποδίδουν μέτρια βαθμολογία στις δεξιότητες SEL τους, ωστόσο αποδίδουν χαμηλότερη σχετική σημασία σε αυτές τις δεξιότητες σε σύγκριση με τον τρόπο που το κάνουν οι ενδιαφερόμενοι. Αυτή η ασυμφωνία μπορεί να υποδηλώνει ένα κενό συνειδητοποίησης, παρά μια σκόπιμη απόρριψη των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν, αλλά μάλλον μια υποτίμηση της συνάφειας της αγοράς εργασίας. Από τη σκοπιά του σχεδιασμού της μάθησης, αυτό υποδηλώνει ότι το μοντέλο δεν πρέπει μόνο να καλλιεργεί τις ικανότητες SEL, αλλά και να καθιστά την αξία τους ορατή και σαφή στους μαθητές μέσω της αναστοχασμού, της ανατροφοδότησης και των σημάτων επικύρωσης που συνδέονται με τους εργοδότες.

Διακρατική συγκριτική αξιολόγηση — Αποτελέσματα των ενδιαφερόμενων μερών

Τα σύνολα δεδομένων των ενδιαφερόμενων μερών από την Ελλάδα, την Κύπρο και τη Γερμανία καταδεικνύουν υψηλό βαθμό συνέπειας στην αντίληψη των φραγμών στην απασχολησιμότητα των νέων NEET από τους φορείς της αγοράς εργασίας. Παρά την ύπαρξη αποκλίσεων στη σύνθεση των τομέων και το μέγεθος των οργανισμών μεταξύ των χωρών, παρατηρείται αξιοσημείωτη ομοιογένεια στην κατεύθυνση των απαντήσεων. Υπάρχει ευρεία συναίνεση μεταξύ των ενδιαφερόμενων μερών ότι οι κοινωνικές και συναισθηματικές ικανότητες δεν είναι περιφερειακές, αλλά κεντρικές για την επιτυχή συμμετοχή στην αγορά εργασίας. Επιπλέον, υπάρχει γενική συναίνεση ότι τα τρέχοντα κενά σε αυτούς τους τομείς επηρεάζουν ουσιαστικά τις αποφάσεις πρόσληψης, την ένταξη στον χώρο εργασίας και τη διατήρηση του προσωπικού.

Αντιληπτό κενό

Και στις τρεις χώρες-εταίρους, οι ενδιαφερόμενοι έχουν εντοπίσει σημαντική απόκλιση στην ανάπτυξη των κοινωνικο-συναισθηματικών δεξιοτήτων (SEL). Η πλειονότητα των απαντήσεων συγκεντρώνεται στο ανώτερο εύρος των κλιμάκων αξιολόγησης που χρησιμοποιήθηκαν στις έρευνες, υποδηλώνοντας ένα έντονο κενό σε αυτόν τον τομέα. Από την ανάλυση των εθνικών συνόλων δεδομένων είναι προφανές ότι δεν υπάρχει καμία ένδειξη γενικά χαμηλού αντιληπτού κενού. Αυτό το μοτίβο έχει παρατηρηθεί σε διάφορες ομάδες εργοδοτών, φορείς κατάρτισης, ΜΚΟ και φορείς του δημόσιου τομέα, υποδηλώνοντας ότι η αντίληψη αυτή δεν περιορίζεται σε έναν συγκεκριμένο τομέα, αλλά είναι μάλλον διαδεδομένη στο σύστημα στο σύνολό του. Σε ποιοτικά σχόλια και συζητήσεις ομάδων εστίασης, οι ενδιαφερόμενοι περιγράφουν συχνά τα ελλείμματα SEL ως πιο περιοριστικά από την έλλειψη τεχνικών δεξιοτήτων σε επίπεδο εισόδου.

Επιπλέον, υπάρχει επίσης ισχυρή διακρατική επικάλυψη στις δεξιότητες που αναγνωρίζονται συχνότερα ως ελλείπουσες. Παρατηρείται ότι επαναλαμβάνεται το ίδιο σύνολο ικανοτήτων:

επικοινωνία, ομαδική εργασία, αξιοπιστία, προσαρμοστικότητα, διαχείριση του άγχους και πρωτοβουλία. Αυτές οι ικανότητες συνδέονται με την καθημερινή επαγγελματική συμπεριφορά, τις συνεργατικές προσπάθειες και την ικανότητα διαχείρισης απαιτητικών συνθηκών, παρά με επίσημα προσόντα. Η επανάληψη αυτών των αναγκών σε τρία εθνικά πλαίσια υποδηλώνει την ύπαρξη ενός σταθερού προφίλ αναφοράς για τις προτεραιότητες των αναγκών SEL για την ομάδα-στόχο.

Ένα συνεπές μοτίβο αναδύεται κατά τη σύγκριση των συνόλων δεδομένων των ενδιαφερομένων μερών και των νέων: οι αξιολογήσεις των εργοδοτών και των επαγγελματιών σχετικά με το κενό SEL είναι συνήθως πιο αυστηρές από τις αυτοαξιολογήσεις των νέων. Αυτή η απόκλιση υποδηλώνει ότι μέρος της παρατηρούμενης διαφοράς μπορεί να αποδοθεί σε διαφορές αντίληψης και αυτογνωσίας. Κατά συνέπεια, ο σχεδιασμός της κατάρτισης θα πρέπει να ενσωματώνει δομημένα στοιχεία αναστοχασμού και διάγνωσης, επιτρέποντας έτσι στους μαθητές να συγκρίνουν την αυτοαντίληψή τους με την παρατηρούμενη απόδοση και την εξωτερική ανατροφοδότηση, αντί να βασίζονται αποκλειστικά στην αυτοαξιολόγηση.

Πρακτικές πρόσληψης και αξιολόγησης

Οι απαντήσεις των ενδιαφερόμενων μερών στις τρεις χώρες-εταίρους δείχνουν ότι κατά τη διαδικασία πρόσληψης δίνεται όλο και μεγαλύτερη σημασία στις κοινωνικές και συναισθηματικές δεξιότητες. Ωστόσο, οι πρακτικές αξιολόγησης παραμένουν ασυνεπείς. Είναι προφανές ότι ορισμένοι οργανισμοί χρησιμοποιούν δομημένες συνεντεύξεις ή ερωτήσεις βασισμένες σε σενάρια στις διαδικασίες αξιολόγησής τους. Ωστόσο, ένα σημαντικό ποσοστό οργανισμών συνεχίζει να βασίζεται σε ανεπίσημη κρίση, εντυπώσεις από τη συνομιλία ή παρατήρηση κατά τη διάρκεια της δοκιμαστικής περιόδου. Αυτό δημιουργεί μεταβλητότητα στην αξιολόγηση των ικανοτήτων SEL, υποδηλώνοντας έτσι την απουσία τυποποιημένων, αξιόπιστων εργαλείων αξιολόγησης στις σύγχρονες διαδικασίες πρόσληψης.

Παράλληλα, παρατηρείται μια ισχυρή και σταθερή υποστήριξη για την εφαρμογή πιο δομημένων μηχανισμών επικύρωσης. Και στις τρεις χώρες, οι ενδιαφερόμενοι φορείς έχουν εκφράσει θετική στάση απέναντι στα μικροπιστοποιητικά, τα σήματα δεξιοτήτων και άλλες μορφές συνοπτικής αναγνώρισης, υπό την προϋπόθεση ότι βασίζονται σε αποδεδειγμένες επιδόσεις. Τα βέλτιστα χαρακτηριστικά της επικύρωσης είναι η διαφάνεια και η συνέπεια: θα πρέπει να είναι εύκολα κατανοητή, να ακολουθεί μια πρακτική προσέγγιση και να μπορεί να τεκμηριωθεί μέσω παρατηρήσιμων στοιχείων. Οι ενδιαφερόμενοι φορείς έχουν εκφράσει την προτίμησή τους για συνοπτικά, βασισμένα στις ικανότητες σήματα που μπορούν να εφαρμοστούν άμεσα στον χώρο εργασίας, σε αντίθεση με την αφηρημένη ή υπερβολικά ακαδημαϊκή πιστοποίηση. Αυτή η συναίνεση παρέχει μια σταθερή βάση για τον σχεδιασμό του Πλαισίου Επικύρωσης SEQ γύρω από διαφανή κριτήρια, αξιολόγηση βασισμένη σε εργασίες και περιγραφές πιστοποιητικών που είναι κατανοητές από τους εργοδότες.

Διακρατική ανάλυση ομάδων εστίασης

Οι ομάδες εστίασης που πραγματοποιήθηκαν στην Ελλάδα, την Κύπρο, το Βέλγιο και τη Γερμανία συμβάλλουν στα ευρήματα της έρευνας μέσω του ποιοτικού τους βάθους, διευκολύνοντας έτσι μια πιο λεπτομερή κατανόηση του τρόπου με τον οποίο βιώνονται και ερμηνεύονται τα κενά δεξιοτήτων σε πραγματικές συνθήκες. Παρά το γεγονός ότι κάθε ομάδα αντανάκλασε το δικό της εθνικό πλαίσιο της αγοράς εργασίας, οι συζητήσεις κατέδειξαν ισχυρή θεματική σύγκλιση. Οι συμμετέχοντες επανέρχονταν επανειλημμένα στην πρακτική ετοιμότητα, την αυτοπεποίθηση και τις συμπεριφορικές ικανότητες ως αποφασιστικούς παράγοντες για την ένταξη των νέων NEET στην εργασία, συχνά πιο αποφασιστικούς από τη μορφωτική γνώση και μόνο.

Εκτός από τις εθνικές ομάδες εστίασης, η ερευνητική φάση επωφελήθηκε επίσης από μια διακρατική ομάδα εστίασης εμπειρογνομόνων που συγκέντρωσε εννέα ειδικούς από διάφορες ευρωπαϊκές χώρες και δίκτυα σε επίπεδο ΕΕ που δραστηριοποιούνται στους τομείς της κοινωνικής οικονομίας, της εκπαίδευσης ενηλίκων και της επαγγελματικής εκπαίδευσης. Παρείχε μια ευρύτερη ευρωπαϊκή προοπτική σχετικά με τις προκλήσεις ένταξης των NEET, τις προσεγγίσεις κατάρτισης και τους μηχανισμούς επικύρωσης.

Σε όλες τις ομάδες εστίασης, οι συμμετέχοντες τόνισαν ότι το κυρίαρχο εμπόδιο δεν είναι η έλλειψη πληροφοριών ή τεχνικής εμπειρογνωμοσύνης, αλλά μάλλον η απουσία αυτοπεποίθησης και αυτοεκτίμησης. Παρατηρείται συχνά ότι οι νέοι μπορούν να περιγραφούν ως άτομα που εμφανίζουν σημάδια δισταγμού, ως αποτέλεσμα επαναλαμβανόμενων εμπειριών απόρριψης, και ως άτομα που στερούνται σαφήνειας ως προς τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να παρουσιάζονται σε επαγγελματικά πλαίσια. Αυτό το μοτίβο παρατηρήθηκε να επαναλαμβάνεται στις παρατηρήσεις των ενδιαφερόμενων μερών και των επαγγελματιών, καθώς και σε οργανώσεις που εστιάζουν στους νέους. Το συμπέρασμα είναι ότι τα μοντέλα μάθησης πρέπει να αναδομούν ενεργά την αυτοπεποίθηση μέσω δομημένων εμπειριών επιτυχίας, αντί να μεταδίδουν απλώς περιεχόμενο.

Οι εμπειρογνώμονες που συμμετείχαν στην ομάδα εστίασης με άτομα από διάφορες ευρωπαϊκές χώρες υπογράμμισαν ότι οι νέοι στην Ευρώπη που δεν σπουδάζουν, δεν εργάζονται και δεν παρακολουθούν κατάρτιση (NEET) συχνά λειτουργούν σε εξαιρετικά πολύπλοκα και αβέβαια περιβάλλοντα. Τα περιβάλλοντα αυτά χαρακτηρίζονται από περιορισμένα δίκτυα, εύθραυστα κοινωνικά πλαίσια και χαμηλή αυτοπεποίθηση, τα οποία περιορίζουν σημαντικά την ικανότητά τους να αξιοποιήσουν ευκαιρίες κατάρτισης ή απασχόλησης. Τόνισαν ότι πολλοί νέοι υποτιμούν την άτυπη εμπειρία τους και δυσκολεύονται να αναγνωρίσουν τις μεταβιβάσιμες δεξιότητές τους, γεγονός που μειώνει την ικανότητά τους να παρουσιάσουν αποτελεσματικά τον εαυτό τους στην αγορά εργασίας.

Οι συμμετέχοντες στις ομάδες εστίασης επανειλημμένα υπογράμμισαν συμπεριφορές που υποδηλώνουν καθημερινή ετοιμότητα για εργασία, όπως η ακρίβεια, η αξιοπιστία, ο τρόπος επικοινωνίας και η ανταπόκριση στην ανατροφοδότηση, ως καθοριστικές τόσο για την πρόσληψη όσο και για τη διατήρηση της θέσης εργασίας. Αυτές οι συμπεριφορές χαρακτηρίστηκαν ως παρατηρήσιμες και εκπαιδευόμενες, αλλά συχνά ανεπαρκώς ανεπτυγμένες μεταξύ των αποξενωμένων νέων. Η έμφαση δεν δόθηκε στην επίτευξη της τελειότητας, αλλά μάλλον στην επίδειξη προβλέψιμης και υπεύθυνης συμμετοχής σε ομαδικές καταστάσεις. Αυτό υπογραμμίζει την ανάγκη για εκπαιδευτικές ενότητες που έχουν σχεδιαστεί ρητά για την καλλιέργεια συμπεριφορικών ικανοτήτων και ρουτινών στο χώρο εργασίας, σε αντίθεση με την υπόθεση ότι αυτές οι ιδιότητες θα εκδηλωθούν από μόνες τους.

Υπήρξε συναίνεση ότι οι μορφές μάθησης που βασίζονται σε προσομοιώσεις είναι πιο αποτελεσματικές για αυτή την ομάδα-στόχο από εκείνες που βασίζονται σε μεγάλο βαθμό στη θεωρητική διδασκαλία. Οι συμμετέχοντες από όλες τις ομάδες εστίασης ανέφεραν ότι η αφηρημένη διδασκαλία σχετικά με την επικοινωνία ή την ομαδική εργασία έχει περιορισμένη αποτελεσματικότητα, εκτός αν συνδυάζεται με ρεαλιστικά σενάρια. Η χρήση προσομοιωμένων σεναρίων διευκολύνει την συγκεκριμενοποίηση των προσδοκιών και επιτρέπει την εκτέλεση ασφαλών πειραματισμών. Κατά συνέπεια, οι πρακτικά προσανατολισμένες μορφές δεν

θεωρήθηκαν ως απλό συμπλήρωμα, αλλά ως η κύρια εκπαιδευτική μέθοδος για την καλλιέργεια κοινωνικών και συναισθηματικών ικανοτήτων.

Οι εργοδότες και οι φορείς της κοινωνικής οικονομίας τόνισαν ότι αποδίδουν μεγαλύτερη αξία στην αποδεδειγμένη συμπεριφορά παρά στη δηλωμένη ικανότητα. Οι υποψήφιοι που μπορούν να αποδείξουν τις ικανότητές τους σε ρεαλιστικές καταστάσεις προτιμώνται έναντι εκείνων που απλώς απαριθμούν τα ακαδημαϊκά τους επιτεύγματα. Αυτή η προτίμηση συνδέεται άμεσα με την έννοια του σχεδιασμού επικύρωσης, η οποία υποστηρίζει ότι η αξιολόγηση πρέπει να βασίζεται σε εργασίες απόδοσης, σενάρια και παρατηρούμενη αλληλεπίδραση. Είναι ευρέως αποδεκτό ότι τα πρακτικά στοιχεία, ακόμη και όταν παρουσιάζονται σε συνοπτικές και δομημένες ασκήσεις, θεωρούνται πιο αξιόπιστα από την καθαρά περιγραφική πιστοποίηση.

Σε όλες τις ομάδες εστίασης, αρκετές πρακτικές μέθοδοι έλαβαν επανειλημμένη υποστήριξη:

- Ασκήσεις ρόλων
- Εμπειρίες παρακολούθησης εργασίας
- Προσομοιώσεις συνεντεύξεων
- Εργασίες βασισμένες σε σενάρια

Οι συμμετέχοντες σημείωσαν ότι αυτές οι μορφές επιτρέπουν στους μαθητές να προετοιμαστούν για δύσκολες καταστάσεις, να λάβουν ανατροφοδότηση και να μειώσουν σταδιακά το άγχος τους. Επιπλέον, χρησιμεύουν για τη δημιουργία μιας σύνδεσης μεταξύ της εκπαίδευσης που λαμβάνουν και των προσδοκιών που επικρατούν στον χώρο εργασίας. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι τέτοιες μέθοδοι θεωρήθηκαν επωφελείς όχι μόνο όσον αφορά την απόκτηση δεξιοτήτων, αλλά και για την ενίσχυση της κινητοποίησης και της συμμετοχής, ιδιαίτερα μεταξύ των μαθητών που είχαν προηγουμένως αντιμετωπίσει δυσκολίες στη σχολική τους εκπαίδευση.

Αν και διαπιστώθηκε ότι τα βασικά θέματα ήταν κοινά, ήταν επίσης προφανές ότι κάθε ομάδα εστίασης ανά χώρα έδινε ξεχωριστή έμφαση. Στη Γερμανία, οι συμμετέχοντες τόνισαν συχνότερα τον ρόλο των οικονομικών κινήτρων και των απτών ανταμοιβών στην ενθάρρυνση της συμμετοχής και της ολοκλήρωσης, υποδηλώνοντας ότι οι μηχανισμοί δέσμευσης ενδέχεται να χρειάζονται ένα ισχυρότερο οικονομικό σήμα. Στην Κύπρο, δόθηκε πιο ρητή έμφαση στην ένταξη των μεταναστών, στα γλωσσικά εμπόδια και στην αναγνώριση των προηγούμενων δεξιοτήτων, αντανakλώντας τις τοπικές δημογραφικές πραγματικότητες. Στο ελληνικό πλαίσιο, οι συζητήσεις ανέδειξαν την αυτοπεποίθηση, το άγχος και την συναισθηματική πίεση ως κυρίαρχα θέματα, με τους συμμετέχοντες να εκφράζουν την αποθάρρυνση και το άγχος ως σημαντικά εμπόδια στην ενεργοποίηση.

Ευθυγράμμιση με την πολιτική της ΕΕ

Τα διακρατικά στοιχεία που προέκυψαν από τα ερωτηματολόγια και τις ομάδες εστίασης ευθυγραμμίζονται με τις βασικές κατευθυντήριες γραμμές της πολιτικής της ΕΕ σχετικά με την ένταξη των NEET, την ανάπτυξη δεξιοτήτων και τις σύγχρονες διαδρομές μάθησης. Εκτός από τις εθνικές ερευνητικές δραστηριότητες, το έργο ενσωμάτωσε μια ομάδα εστίασης σε επίπεδο ΕΕ που οργανώθηκε και διευκολύνθηκε από το Δίκτυο DIESIS, συγκεντρώνοντας εννέα εμπειρογνώμονες από ευρωπαϊκούς οργανισμούς κοινωνικής οικονομίας, δίκτυα εκπαίδευσης ενηλίκων και φορείς κατάρτισης για να συζητήσουν τα διαρθρωτικά εμπόδια που επηρεάζουν τους νέους NEET και τους τύπους μαθησιακών παρεμβάσεων που μπορούν να υποστηρίξουν αποτελεσματικά την ένταξή τους. Η συζήτηση προσέφερε μια προοπτική προσανατολισμένη προς την πολιτική σχετικά με τα ευρήματα της έρευνας και συνέβαλε στη σύνδεση των στοιχείων από το πεδίο με τα υφιστάμενα ευρωπαϊκά πλαίσια πολιτικής για τις δεξιότητες, την ένταξη και τη δια βίου μάθηση.

Πρώτον, η ισχυρή ζήτηση των ενδιαφερομένων για απλούς και αξιόπιστους μηχανισμούς αναγνώρισης, καθώς και η θετική στάση των νέων απέναντι στα πιστοποιητικά και τα διακριτικά, αντιστοιχούν άμεσα στην προσέγγιση των μικροδιαπιστευτηρίων της ΕΕ. Η προσέγγιση αυτή προωθεί συνοπτικές, διαφανείς και ποιοτικά διασφαλισμένες μαθησιακές ενότητες που μπορούν να συσσωρευούνται με την πάροδο του χρόνου. Στην πράξη, η προσέγγιση αυτή υποστηρίζει την επιλογή σχεδιασμού αρθρωτών μικρομονάδων που συνδέονται με σαφή μαθησιακά αποτελέσματα και κριτήρια αξιολόγησης, σε αντίθεση με τα μακρά, μονοδιάστατα προγράμματα. Κατά τη διάρκεια της ομάδας εστίασης σε επίπεδο ΕΕ, οι συμμετέχοντες τόνισαν επίσης τη σημασία των εργαλείων αναγνώρισης που καθιστούν τη μάθηση ορατή και μεταβιβάσιμη, ιδίως για τους νέους των οποίων οι εκπαιδευτικές ή επαγγελματικές διαδρομές είναι κατακερματισμένες και συχνά δεν αναγνωρίζονται επίσημα.

Δεύτερον, η επανειλημμένη έμφαση σε σύντομες, προσβάσιμες μορφές κατάρτισης και η ανάγκη για διαδρομές επανένταξης συνδέεται με την ευρύτερη στρατηγική δια βίου μάθησης και τη

λογική των παρεμβάσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο πλαίσιο της Εγγύησης για τη Νεολαία. Τα υπάρχοντα στοιχεία υποδηλώνουν ότι ένα σημαντικό ποσοστό των NEET χρειάζεται ευέλικτα σημεία εισόδου, βήματα ενίσχυσης της αυτοπεποίθησης και υποστήριξη για να προχωρήσει σταδιακά. Αυτό αντανakλά τις προτεραιότητες της ΕΕ όσον αφορά την ενεργοποίηση, την ένταξη και την πρόοδο προς την απασχόληση, την εκπαίδευση ή την κατάρτιση μέσω εξατομικευμένων διαδρομών. Η συζήτηση των εμπειρογνομόνων σε επίπεδο ΕΕ υπογράμμισε επίσης ότι πολλοί νέοι NEET λειτουργούν σε σύνθετα και αβέβαια περιβάλλοντα που χαρακτηρίζονται από ευάλωτα κοινωνικά πλαίσια, περιορισμένα δίκτυα και χαμηλή αυτοπεποίθηση, ενισχύοντας την ανάγκη για προοδευτικές διαδρομές μάθησης που συνδυάζουν καθοδήγηση, συμβουλευτική υποστήριξη και ανάπτυξη πρακτικών δεξιοτήτων.

Τρίτον, η προτίμηση για πρακτική μάθηση, παιχνίδια ρόλων, προσομοιώσεις και αποδεικτικά στοιχεία ικανότητας συνάδει απόλυτα με την έμφαση της πολιτικής της ΕΕ στην επικύρωση της μη τυπικής και της άτυπης μάθησης. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι ενδιαφερόμενοι φορείς έχουν επανειλημμένα επισημάνει ότι η «απόδειξη» έχει μεγαλύτερη σημασία από τις θεωρητικές δηλώσεις ικανότητας. Αυτό συνάδει με τις προσεγγίσεις της ΕΕ που ενθαρρύνουν την αναγνώριση των ικανοτήτων που αποκτώνται εκτός των παραδοσιακών σχολικών πλαισίων. Αυτό ενισχύει περαιτέρω την έννοια της αξιολόγησης βάσει επιδόσεων και της χρήσης εργαλείων όπως οι κάρτες SEQ Comp, οι οποίες διευκολύνουν την αυτοεπικύρωση και τη συστηματική συλλογή αποδεικτικών στοιχείων. Οι εμπειρογνώμονες που συμμετείχαν στην ομάδα εστίασης σε επίπεδο ΕΕ τόνισαν επίσης ότι οι εργοδότες εκτιμούν όλο και περισσότερο την αποδεδειγμένη συμπεριφορά και την ικανότητα επίλυσης προβλημάτων στην πραγματική ζωή παρά τα τυπικά προσόντα και μόνο, ιδίως στον τομέα της κοινωνικής οικονομίας όπου η συνεργασία, η προσαρμοστικότητα και η επικοινωνία είναι ουσιαστικής σημασίας.

Τέλος, το ενδιαφέρον για τα ψηφιακά εργαλεία ως συμπληρωματικά μέσα μάθησης, παράλληλα με την προτίμηση για διαδραστικές εμπειρίες, συνάδει με την κατεύθυνση της ΕΕ όσον αφορά την ψηφιακή και καινοτόμο παιδαγωγική, συμπεριλαμβανομένης της μάθησης με στοιχεία παιχνιδιού. Ενώ η δια ζώσης διδασκαλία παραμένει σημαντική σε όλες τις χώρες, τα στοιχεία υποστηρίζουν

ένα μικτό μοντέλο όπου τα ψηφιακά και τα στοιχεία παιχνιδιού ενισχύουν τη συμμετοχή, παρέχουν επανάληψη και ανατροφοδότηση και βελτιώνουν την προσβασιμότητα για μαθητές με περιορισμούς κινητικότητας, χρόνου ή γλώσσας. Οι συμμετέχοντες στην ομάδα εστίασης σε επίπεδο ΕΕ υπογράμμισαν περαιτέρω το δυναμικό των διαδραστικών ψηφιακών εργαλείων, των δραστηριοτήτων μάθησης με στοιχεία παιχνιδιού και των ασκήσεων βάσει σεναρίων για την αύξηση της συμμετοχής των μαθητών NEET και την υποστήριξη της ανάπτυξης κοινωνικών και συναισθηματικών ικανοτήτων σε ασφαλή, πρακτικά προσανατολισμένα περιβάλλοντα.

Αυτή η αντιστοίχιση καταδεικνύει υψηλό βαθμό συνέπειας στις πολιτικές: τα στοιχεία από το πεδίο υποδηλώνουν μια πρακτική, αρθρωτή και επαληθευμένη μάθηση, ενώ τα πλαίσια πολιτικής της ΕΕ προωθούν ακριβώς αυτούς τους μηχανισμούς για την ένταξη και την απασχολησιμότητα.

Συστάσεις σχεδιασμού — Μοντέλο μάθησης SEQ

Τα συνδυασμένα στοιχεία από ερωτηματολόγια και ομάδες εστίασης σε όλη την Ελλάδα, την Κύπρο και τη Γερμανία υποδηλώνουν ένα συνεπές σύνολο πρακτικών κανόνων σχεδιασμού για το μοντέλο μάθησης SEQ. Οι συμμετέχοντες από πολλές χώρες κατέληξαν σε συναίνεση σχετικά με την ανάγκη για συνοπτική, δομημένη και πρακτική μάθηση που καλλιεργεί τόσο κοινωνικο-συναισθηματικές ικανότητες όσο και παρατηρήσιμες συμπεριφορές απασχολησιμότητας. Εκτός από τα εθνικά ευρήματα, αυτές οι σχεδιαστικές σκέψεις ενισχύονται από τις ιδέες που προέκυψαν κατά τη διάρκεια της ομάδας εστίασης εμπειρογνομόνων σε επίπεδο ΕΕ που διοργάνωσε το Δίκτυο DIESIS, όπου επαγγελματίες από ευρωπαϊκούς οργανισμούς κοινωνικής οικονομίας και δίκτυα εκπαίδευσης ενηλίκων τόνισαν τη σημασία της εμπειρικής μάθησης, της υποστήριξης μέσω καθοδήγησης και της ορατής αναγνώρισης δεξιοτήτων για τις διαδρομές ένταξης των NEET. Οι ακόλουθες συστάσεις προέρχονται από την ανάλυση των αποτελεσμάτων της διακρατικής συγκριτικής αξιολόγησης, τα οποία στη συνέχεια μεταφράζονται σε επιχειρησιακές κατευθύνσεις σχεδιασμού. Η παρούσα ανάλυση είναι σκόπιμα συνοπτική, ενώ οι λεπτομερείς προδιαγραφές θα αναπτυχθούν στο μεθοδολογικό πλαίσιο του Μοντέλου Μάθησης SEQ.

Αρχιτεκτονική μάθησης

Η παιδαγωγική δομή θα πρέπει να οργανώνεται γύρω από μικρο-ενότητες που εστιάζουν σε σαφώς καθορισμένες δεξιότητες, αντί για ευρείες θεματικές ενότητες. Τα διακρατικά ευρήματα δείχνουν ότι οι μαθητές NEET επιδεικνύουν υψηλότερο επίπεδο εμπλοκής με περιορισμένες, στοχοκεντρικές ενότητες που οδηγούν σε μετρήσιμη πρόοδο. Συνιστάται οι διδακτικές ενότητες να σχεδιάζονται με χρονικό πλαίσιο 1–2 ωρών, με στόχο τη διευκόλυνση της ευελιξίας και τον περιορισμό της πιθανότητας γνωστικής και συναισθηματικής υπερφόρτωσης. Οι δραστηριότητες πρέπει να βασίζονται σε σενάρια, χρησιμοποιώντας ρεαλιστικές καταστάσεις στο χώρο εργασίας και στην κοινωνική οικονομία, καθώς οι συμμετέχοντες στις ομάδες εστίασης αξιολόγησαν σταθερά τις προσομοιώσεις και τις εφαρμοσμένες ασκήσεις ως πιο αποτελεσματικές από τη

θεωρητική διδασκαλία. Η ομάδα εστίασης σε ευρωπαϊκό επίπεδο επιβεβαίωσε περαιτέρω ότι τα μαθησιακά περιβάλλοντα με έμφαση στην πρακτική — όπου οι νέοι μπορούν να πειραματίζονται, να κάνουν λάθη και να λαμβάνουν δομημένη ανατροφοδότηση — είναι ιδιαίτερα αποτελεσματικά στο να βοηθούν τους νέους NEET να αποκτήσουν αυτοπεποίθηση και να αναγνωρίσουν τις δικές τους ικανότητες. Η δομή θα πρέπει επίσης να υποστηρίζει την προοδευτική δυσκολία, επιτρέποντας στους μαθητές να ξεκινήσουν με βασικά στοιχεία που ενισχύουν την αυτοπεποίθηση και να προχωρήσουν σταδιακά προς πιο απαιτητικές εργασίες αλληλεπίδρασης και λήψης αποφάσεων. Είναι επιτακτική ανάγκη κάθε ενότητα να ενσωματώνει τις δεξιότητες SEL με συγκεκριμένες συμπεριφορές απασχολησιμότητας.

Μορφή παράδοσης

Η υλοποίηση του μοντέλου μάθησης κοινωνικών και συναισθηματικών δεξιοτήτων (SEQ) θα πρέπει να ακολουθεί μια μικτή μορφή, συνδυάζοντας την προσωπική αλληλεπίδραση με ψηφιακά και παιχνιδοποιημένα στοιχεία, χωρίς όμως να βασίζεται αποκλειστικά στη μάθηση μέσω εφαρμογών. Τα στοιχεία από όλες τις χώρες-εταίρους δείχνουν μια σαφή προτίμηση για μαθησιακά περιβάλλοντα με ανθρώπινη υποστήριξη, ιδίως όσον αφορά την ανάπτυξη της αυτοπεποίθησης και της επικοινωνίας. Η διδακτική προσέγγιση θα πρέπει να χαρακτηρίζεται από ουσιαστική έμφαση στη βιωματική μάθηση, με το παιχνίδι ρόλων, τις προσομοιώσεις και τις ασκήσεις βάσει εργασιών να αποτελούν τους θεμελιώδεις μηχανισμούς μάθησης. Συνιστάται η ενσωμάτωση της καθοδήγησης ως επαναλαμβανόμενης λειτουργίας υποστήριξης, αντί για προαιρετικό πρόσθετο. Αυτή η καθοδήγηση θα πρέπει να εποπτεύεται είτε από εκπαιδευτές είτε από εκπαιδευμένους διαμεσολαβητές. Οι εμπειρογνώμονες που συμμετείχαν στην ευρωπαϊκή ομάδα εστίασης τόνισαν επίσης ότι οι σχέσεις καθοδήγησης και οι δομές υποστήριξης από ομοτίμους βοηθούν τους νέους να αντιμετωπίσουν την αβεβαιότητα, να ενισχύσουν την αυτοπεποίθησή τους και να παραμείνουν αφοσιωμένοι σε μαθησιακές διαδρομές που διαφορετικά θα μπορούσαν να τους φανούν εκφοβιστικές. Επιπλέον, η ενσωμάτωση της ομαδικής εργασίας με

ομοτίμους θα πρέπει να εφαρμόζεται συστηματικά, καθώς οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι οι συνεργατικές εργασίες συμβάλλουν στην ανάπτυξη δεξιοτήτων ομαδικής εργασίας και στην ανακούφιση του άγχους μέσω της ανταλλαγής εμπειριών.

Επίπεδο εμπλοκής

Είναι επιτακτική ανάγκη να συνοδεύει τον σχεδιασμό της μάθησης ένα σαφές επίπεδο εμπλοκής. Στοιχεία από ομάδες εστίασης σε διάφορες χώρες υποδηλώνουν ότι η κινητοποίηση αυξάνεται όταν η μάθηση συνδέεται ορατά με ευκαιρίες και ανταμοιβές. Ειδικότερα, στη γερμανική συζήτηση, οι μηχανισμοί οικονομικών ή απτών κινήτρων αναγνωρίστηκαν ως αποτελεσματικοί παράγοντες συμμετοχής, υποδηλώνοντας ότι η παροχή επιδομάτων, κουπονιών ή παροχών συνδεδεμένων με επιτεύγματα μπορεί να ενισχύσει την επιμονή σε περιπτώσεις όπου η εφαρμογή είναι εφικτή. Σε επίπεδο ευρωπαϊκών ομάδων εστίασης, οι συμμετέχοντες τόνισαν επίσης ότι η αναγνώριση και η ορατότητα της προόδου —μέσω μηχανισμών όπως διακριτικά, μαρτυρίες ή αποδεικτικά στοιχεία χαρτοφυλακίου— μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην κινητοποίηση, ειδικά για νέους που έχουν βιώσει επανειλημμένες αποτυχίες στην εκπαίδευση ή την απασχόληση. Γενικά, οι ενδιαφερόμενοι εξέφρασαν την υποστήριξή τους για τη συν-παρουσία εργοδοτών σε επιλεγμένες δραστηριότητες, όπως προσομοιώσεις συνεντεύξεων ή αξιολογήσεις σεναρίων, με σκοπό την αύξηση του ρεαλισμού και της αξιοπιστίας. Τέλος, είναι επιτακτική ανάγκη να ενσωματωθούν σε όλο το μοντέλο προσομοιώσεις του πραγματικού κόσμου και σενάρια βασισμένα στις πληροφορίες των εργοδοτών. Αυτό εξασφαλίζει ότι οι μαθησιακές εργασίες αντανακλούν με ακρίβεια τις πραγματικές προσδοκίες του χώρου εργασίας και συμβάλλει στην ενίσχυση της σύνδεσης μεταξύ των διαδρομών κατάρτισης και απασχόλησης.

Γενικές συστάσεις για την ομάδα-στόχο του έργου

Τα διακρατικά στοιχεία που προέρχονται από ερωτηματολόγια και ομάδες εστίασης καταδεικνύουν ότι οι νέοι NEET δεν αποτελούν ομοιογενή πληθυσμό και δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται ως τέτοιοι στο σχεδιασμό της μάθησης. Ενώ υπάρχουν κοινά μοτίβα, ιδίως όσον αφορά τα κενά αυτοπεποίθησης, τις ελλείψεις SEL και την προτίμηση για πρακτική μάθηση, η ένταση και ο τύπος της απαιτούμενης υποστήριξης διαφέρουν ανάλογα με την υποομάδα. Οι επακόλουθες συστάσεις ανά τμήμα μεταφράζουν τα κοινά ευρήματα σε στοχευμένες προσαρμογές του σχεδιασμού του μοντέλου μάθησης SEQ, διασφαλίζοντας ότι οι διαδρομές παραμένουν ευέλικτες, ενώ παράλληλα βασίζονται σε ένα κοινό πλαίσιο ικανοτήτων.

Πρόωροι αποχωρητές από το σχολείο

Για τους πρόωρα εγκαταλείποντες το σχολείο, τα δεδομένα υποδεικνύουν έντονη ανάγκη για δομή, προβλεψιμότητα και καθοδηγούμενη πρόοδο. Σημαντικό ποσοστό της εν λόγω ομάδας έχει αναφερθεί ότι έχει τάση προς αδύναμες μαθησιακές συνήθειες, χαμηλή ακαδημαϊκή αυτοπεποίθηση και δυσκολία στη διατήρηση της εμπλοκής σε μακροχρόνιες ή αφηρημένες μορφές κατάρτισης. Κατά συνέπεια, η παιδαγωγική του σχεδιασμού της μάθησης θα πρέπει να δίνει προτεραιότητα στη χρήση συνοπτικών ενοτήτων, συνοδευόμενων από σαφείς στόχους και ποσοτικοποιήσιμα αποτελέσματα. Αυτή η παιδαγωγική προσέγγιση επιτρέπει στους μαθητές να διακρίνουν την πρόοδό τους εγκαίρως. Οι τακτικές συναντήσεις καθοδήγησης και η ανατροφοδότηση από τον συντονιστή έχουν ιδιαίτερη σημασία για τη σταθεροποίηση της συμμετοχής και τη μείωση του κινδύνου εγκατάλειψης.

Είναι επιτακτική ανάγκη η εκπαίδευση για αυτό το τμήμα να ενσωματώνει συμπεριφορικές ρουτίνες που σχετίζονται με την ετοιμότητα για εργασία. Τέτοιες ρουτίνες περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, την ακρίβεια, την ολοκλήρωση εργασιών, την εθιμοτυπία στην επικοινωνία και βασικούς κανόνες ομαδικής εργασίας. Είναι επιτακτική ανάγκη αυτά τα στοιχεία να εξασκούνται ρητά μέσω

επαναλαμβανόμενων ασκήσεων και σεναρίων, αντί να θεωρούνται ως προγενέστερες γνώσεις. Έχει αποδειχθεί ότι ένας δομημένος ρυθμός δραστηριότητας, ανατροφοδότησης και ενίσχυσης είναι πιο αποτελεσματικός για αυτή την ομάδα από ό,τι οι ανοιχτές ή αυτοκατευθυνόμενες μορφές.

Μετανάστες

Για τους συμμετέχοντες με μεταναστευτικό υπόβαθρο, τα ευρήματα από διάφορες χώρες υπογραμμίζουν τη σημασία της διδασκαλίας που λαμβάνει υπόψη τη γλώσσα και την κουλτούρα. Είναι επιτακτική ανάγκη οι ενότητες μάθησης να περιλαμβάνουν διδασκαλία με γλωσσική υποστήριξη, χρησιμοποιώντας απλοποιημένη διατύπωση και γλωσσάρια βασικών όρων. Επιπλέον, ο διοργανωτής πρέπει να παρέχει διευκρινίσεις όταν απαιτείται. Οι οπτικές και βασισμένες σε επιδείξεις μέθοδοι διδασκαλίας, όπως διαγράμματα, εικονίδια και βήμα-βήμα μοντελοποίηση εργασιών, έχουν αποδειχθεί ότι ενισχύουν την κατανόηση και μειώνουν την εξάρτηση από προηγμένη γλωσσική επάρκεια.

Η ενσωμάτωση διαπολιτισμικών σεναρίων και πλαισίων ποικιλομορφίας στο χώρο εργασίας στο σχεδιασμό των σεναρίων συμβάλλει στην ανάπτυξη των δεξιοτήτων επικοινωνίας και επίλυσης προβλημάτων των μαθητών σε μικτά περιβάλλοντα. Οι πληροφορίες από τις ομάδες εστίασης υποδηλώνουν επίσης ότι η αναγνώριση προηγούμενων άτυπων δεξιοτήτων και εμπειριών αποτελεί παράγοντα κινητοποίησης για αυτή την ομάδα· ως εκ τούτου, τα εργαλεία επικύρωσης θα πρέπει να επιτρέπουν ευέλικτους τύπους αποδεικτικών στοιχείων. Είναι προφανές ότι, γενικά, παράγοντες όπως η προσβασιμότητα, η σαφήνεια και η συνάφεια με το πλαίσιο έχουν μεγαλύτερη σημασία από τον καθαρό όγκο του περιεχομένου.

Μακροχρόνιοι NEET

Για τους μακροχρόνιους NEET, το κυρίαρχο μοτίβο εμποδίων είναι συναισθηματικής φύσης και όχι πληροφοριακής. Η πλειοψηφία των στοιχείων δείχνει ότι οι παράγοντες που εξετάζονται είναι η αποθάρρυνση, η χαμηλή αυτοπεποίθηση και ο φόβος της αποτυχίας μετά από παρατεταμένη απομάκρυνση. Για αυτό το τμήμα, η συνιστώμενη οδός εισόδου είναι μια διαδρομή που δίνει προτεραιότητα στην αυτοπεποίθηση. Τα αρχικά μαθήματα δίνουν προτεραιότητα στην ασφαλή συμμετοχή, την υποστηρικτική ανατροφοδότηση και τις εφικτές προκλήσεις πριν προχωρήσουν σε πιο απαιτητικές εργασίες απόδοσης.

Η ενσωμάτωση κύκλων «μικρών επιτυχιών» —που ορίζονται ως μικρές εργασίες, άμεση ανατροφοδότηση και ορατοί δείκτες επίτευξης— στον σχεδιασμό της μάθησης συμβάλλει στη σταδιακή αποκατάσταση της κινητοποίησης. Είναι επιτακτική ανάγκη να θεωρείται η καθοδήγηση ως μηχανισμός υποστήριξης προτεραιότητας και όχι ως προαιρετικό συμπλήρωμα, διασφαλίζοντας έτσι τη συνέχεια και τη σταθερότητα των σχέσεων. Προκειμένου να διασφαλιστεί ότι τα ομαδικά περιβάλλοντα παραμένουν υποστηρικτικά και χωρίς επικριτική στάση, είναι ζωτικής σημασίας να διευκολύνονται προσεκτικά. Σε αυτό το συγκεκριμένο τμήμα, είναι επιτακτική ανάγκη να διατηρηθεί υψηλός βαθμός ευελιξίας όσον αφορά την ταχύτητα προόδου. Αυτό επιτρέπει στους μαθητές να εδραιώσουν τα κέρδη τους πριν προχωρήσουν στο επόμενο στάδιο .